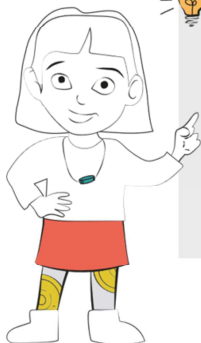




גברת מטבע – הכירו את הכסף שלנו חלק ב – הכסף כסמל לאום, ישן מול חדש, הדמויות שעל השטרות, הנפקת מטבע



ערכים מובילים: הכסף כסמל לאום, ייחודיות המטבע הישראלית – ישן מול חדש, הדמויות על השטרות כמראה על החברה הישראלית, הכרת שטרות ומעות ארץ ישראלים ישנים, תהליך הנפקת מטבע.
מושגים נלמדים: מטבעות, מעות, שטרות, שקל, הנפקה.

מערך השיעור הזה הינו מערך שני לאחר קריאת הסיפור ומבוסס על ההנחה כי הכיתה כבר מכירה את הסיפור.

ציינו שבשיעור היום נתמקד בתוכן שעל השטרות עצמם ובתהליך הנפקתם.

מהלך השיעור

5 דקות	הצגת השיעור	1 פתיחה
5 דקות	תזכורת לסיפור ולמערך הקודם	2 גברת מטבע
30 דקות	הכסף כסמל לאום, הכירו את הכסף בישראל, ייצור שטרות	3 פעילות*
5 דקות	אז מה למדנו?	4 סיכום
20 דקות	עיצוב שטר אישי	5 בונוס



*ניתן לבחור חלק מהפעילויות ככל שיתיר הזמן

פרטו את מהלך השיעור.

ככל שבחרתם להתמקד רק בחלק מהנושאים – פרטו רק אותם.

הציגו את הנושאים עליהם נשוחח היום:

- כסף כסמל לאום וריבונות
- הייחודיות של מערכת המטבע הישראלית – ישן מול חדש
- הדמויות והסיפורים שמאחורי שטרות הכסף
- מאחורי הקלעים של הנפקת מטבע



בואו נזכר במסלול שגברת מטבע עברה ודרכו לימדה אותנו על ההיסטוריה של הכסף:



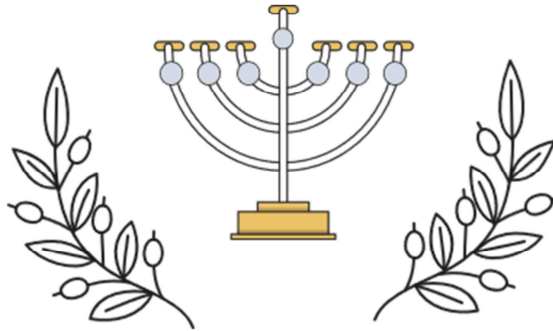
מערך השיעור הזה הינו מערך שני לאחר קריאת הסיפור ומבוסס על ההנחה כי הכיתה כבר מכירה את הסיפור.

הקדישו מספר רגעים לשחזר עם התלמידים את המסרים העיקריים שנלמדו במפגש הקודם:

- מה עושים עם כסף – כסף משמש כאמצעי תשלום מוסכם שניתן לקבל תמורתו סחורות ושירותים
 - מה עשו לפני שהיה כסף ומה מאפיין אמצעי תשלום – סחר חליפין/ סחורות ומתכות יקרות/ מעות/ שטרות – אמצעי תשלום: נוח, זול, עמיד, ניתן לחלוקה שנותנים בו אמון.
 - מי מנפיק את הכסף ושומר על ערכו – בנק ישראל – גוף עצמאי ובלתי תלוי
 - סימני ביטחון בשטרות – למדנו את סימני הביטחון שיסייעו לנו לזהות זיופים בשטרות.
 - למדנו על הסימנים הייחודיים שיש לליקויי ראייה במעות ושטרות.
 - תרגלנו סחר חליפין וראינו כמה מורכבת השיטה.
- הסבירו לתלמידים שהיום נלמד באמצעות גברת מטבע וחידון כסף ישראלי על ההיסטוריה במדינת ישראל ועל ייחודיות המטבע הישראלית.
- השיעור שלנו ילווה בחידונים ושאלות.

מוכנים להכיר יחד עם גברת מטבע עוד קצת את ההיסטוריה של הארץ והכסף?

אלו סמלי לאום, וריבונות אתם מכירים המעידים על עצמאות המדינה?



הכסף – כרטיס הביקור של מדינת ישראל ומספר את סיפורה של המדינה ומורשתה

- שאלו את הילדים מה לדעתם מסמל הכסף? ריבונות, לאום, עצמאות.
- שאלו אותם אלו עוד סמלי ריבונות ולאום נוספים הם מכירים שמעידים על עצמאות וריבונות של מדינה: המנון, דגל, סמל.
- שאלו את התלמידים: מי מופיע בדרך כלל על השטרות? אישים חשובים, נופים, מבנים, אירועים היסטוריים, מורשת, סמלים מתולדות המדינה

דברו על כך שגם בימי קדם וגם היום – המטבע היא הרבה מעבר לאמצעי תשלום:

- המטבעות הם מעיין "פוסטרים" של המדינה כמו "כרטיס הביקור" שלה – על השטרות והמעות משולבים ערכים ומסרים המאפיינים את דמותה, אנשיה ותולדותיה של מדינת ישראל.
- בימי קדם היו משתמשים במעות כדי להעביר הודעות – למשל אם מלך ניצח במלחמה הוא היה מציין זאת על המטבע שעברה מסוחר לסוחר וכך פשטה השמועה על הניצחון.



מה נלמד היום מהגברת?

3

במדינת ישראל במהלך השנים ייצרו שטרות ומעות שונים ומגוונים. כל שטר ומטבע תאם תקופה, מקום או מצב שהיה באותו זמן במדינה. חלק מהשטרות והמטבעות אפילו טמנו אזכורים וציורים מהעבר הרחוק של העם היהודי.

מוכנים לחידון הכסף הישראלי?



מתחילים <--

הסבירו לתלמידים כי במהלך החידון יהיו מגוון שונה של שאלות, לחלקן תזמינו מתנדבים לענות, חלק מהשאלות יהיו שאלות בחירה והם יוכלו לענות עליהם בהצבעה ככיתה ועוד שאלות רבות ומגוונות. צרו התלהבות סביב החידון. הקרינו את החידון ישירות על הלוח באופן שבו תוכלו לכתוב עם טוש מחיק ולסייע במענה על חלק מהשאלות והפעילויות.

מעות



הסבירו את ההבדל בין המילה מעה למילה מטבע:

מטבע הוא שם כולל (גם שטרות וגם מעות) – מטבע השקל

מקור המילה שקל – בתנ"ך בתקופה שבה היו שוקלים בצעי כסף במאזניים (זוכרים מהסיפור הגברת מטבע את התקופה בה השתמשו ב"פירורי מתכת"?).



שאלה 1

הביטו באחד המטבעות הראשונים שנמצאו בשטח ארץ ישראל מהמאה
ה - 4 לפני הספירה:

המטבע מזכיר לכם משהו???



ספרו לילדים שזו מטבע מהתקופה הפרסית (המאה הרביעית לפני הספירה) – מבין
המטבעות הראשונים שנמצאו בשטח ישראל של היום.
שאלו אותם מה מזכירה להם המטבע הזו? הרוב יאמרו את השקל של היום (השושן הצחור)

המטבע מזכיר את השושן הצחור על השקל החדש של ימינו
ולא במקרה!



ישן מול חדש
על גבי המעות של מדינת ישראל מופיעים בעיקר סמלים ממטבעות יהודים קדומים

ספרו להם שזה איננו מקרי - שמדינת ישראל הוקמה- בן גוריון קבע כלל ייחודי שמאפיין את מערכת המטבע הישראלית והוא לא קיים כמעט באף מקום בעולם - על כל מעה של מדינת ישראל יש סימנים ממטבעות יהודים קדומים.

הדגישו שמערכת המטבע של מדינת ישראל היא ייחודית בעולם ומשקפת שורשים היסטוריים של אלפי שנים.

ישן מול חדש – עוד דוגמאות

שומרים על המשכיות



עץ תמר וסלי תמרים
ממטבע המרד הגדול



פרח השושן ממטבע
ירושלמי התקופה הפרסית



מנורת שבעת קנים
על מטבע חשמונאי



צמד קרני שפע וביניהן רימון
המטבע החשמונאי הראשון



כותרת פרוטו יונית
מימי בית ראשון



כלי נגינה בעל מיתרים
על חותם עברי מימי בית ראשון

עברו על דוגמאות נוספות שממחישות את הכלל של "ישן מול חדש" מהמטבעות של ימינו.
שאלו את הילדים - מדוע לדעתם נקבע הכלל הזה?
לשמור על המשכיות... ולשקף את השורשים ההיסטוריים שלנו מאז ועד היום.



שאלה 2

על המטבעות במדינת ישראל כתובה המילה "ישראל" בשלוש שפות, מה הן השפות?

עברית אמהרית ורוסית

עברית אמהרית ואנגלית

עברית אנגלית וערבית

עברית ערבית ורוסית

הקריאו את השאלה מהלוח ואת האופציות לתשובות, כל תלמיד שחושב שהתשובה אותה הקראתם היא התשובה הנכונה מרים את היד.



תשובה 2

על המטבעות במדינת ישראל כתובה המילה "ישראל" בשלוש שפות, מה הן השפות?

עברית אמהרית ורוסית

עברית אמהרית ואנגלית

עברית אנגלית וערבית

עברית ערבית ורוסית



שאלה 3

על המטבע הראשון במדינת ישראל הופיע פרי משבעת המינים, מהו הפרי?

חיטה

גפן

רימון

תאנה



חיטה

גפן

רימון

תאנה

הסבירו לתלמידים כי המטבע המופיע הוא המטבע הראשון שיוצר במדינת ישראל לאחר הקמתה ב-1948.

המטבע של 25 מיל הונפק בשנת תש"ח.

המטבע היה עשוי מאלומיניום כיוון שאת המתכות החזקות יותר היו צריכים למלחמת העצמאות.

1000 מיל היו שווים באותה תקופה – לירה ארץ ישראלית אחת.

ישן מול חדש

העקרון התחיל כבר במטבע הראשון של המדינה



מטבע 25 מיל



מטבע מתקופת בר כוכבא

ישן מול חדש – העיקרון התחיל עם הקמת המדינה.

ההשראה למטבע נלקחה ממתבע בתקופת מרד בר כוכבא ובו אשכול ענבים - עיקרון ישן מול חדש כפי שראינו קודם.

סדר את המעות הבאות לפי הסדר הכרונולוגי של הנפקתן



500 פרוטות



25 מיל



5 שקלים חדשים



5 לירות ישראליות



5 שקלים

בקשו משניים-שלושה תלמידים להתנדב ולסדר את הסדר כפי שהם חושבים לנכון - מ - 1 המוקדם יותר ועד 5 המאוחר ביותר.

תנו לכל תלמיד טוש ללוח בצבע שונה על מנת שבשקף הבא יהיה ניתן לראות מי צדק

תשובה 4

כתוב מעל כל שם של מטבע את מקומו בסדר הכרונולוגי של המטבעות
שיוצרו מקום המדינה



הסבירו:

1. המיל – היה הפריטה של הלירה הארץ ישראלית בתקופת המנדט ועם קום המדינה – לירה ארץ ישראלית = 1000 מיל
2. 500 פרוטות – לאחר המילים הפריטה של הלירה הארץ ישראלית השתנתה: לירה ארץ ישראלית = 1000 פרוטות. ולכן המטבע היה בשווי של חצי לירה ארץ ישראלית.
3. הלירה הארץ ישראלית הפכה ללירה ישראלית.
4. שם המטבע שונה לשקל (בדיעבד שקל ישן) והפריטה של שקל אחד – היתה של 100 אגורות חדשות.
5. השקל החדש – המטבע של ימינו – השם שונה בשנות ה – 80 בגלל האינפלציה.

שטרות, אישים, מקומות ועוד



הסבירו לתלמידים כי בעת נלמד דרך השטרות לאורך השנים על מקומות ואישים חשובים בהיסטוריה הישראלית.
 כפי שצוין קודם – השטרות הם מעין "כרטיס ביקור" למדינה. והוחלט כי על גבי השטרות יופיעו אישים, אתרים ואירועים המשקפים פרקים מרכזים בתולדות העם והמדינה.

שאלה 1

סדרת הנופים, התשט"ו – 1955
התאימו בין התמונה שמופיעה בשטר לשם המקום

עליות לירושלים

הנגב

נוף הגליל העליון



הקריאו את השאלה מהלוח ואת האופציות לתשובות, כל תלמיד שחושב שהתשובה אותה הקראתם היא התשובה הנכונה מרים את היד.

תשובה 1

סדרת הנופים, התשט"ו – 1955
התאימו בין התמונה שמופיעה בשטר לשם המקום

- עליות לירושלים
- הנגב
- נוף הגליל העליון



הסבירו לתלמידים כי את הנופים ניתן לתאר על פי ייחודיותו של כל מקום

- הנגב וצחיחותו
- העליות לירושלים על פי ההרים הירוקים
- נוף הגליל העליון על פי מרבדי הירוק המעיינות והאגמים

סדרת הדמויות, התשי"ט – 1959
נחשו מהי עבודתה של הדמות המופיעה על השטר



הסבירו לתלמידים כי בתקופה זו בראשיתה של המדינה בנו את הארץ וסדרה זו תיתן מקום של כבוד לעובדי הארץ בהרבה תחומים.

מרבית הדמויות היו דמויות מייצגות (כלומר לא בהכרח אמיתיות).

בקשו מהתלמידים לזהות את עבודתו של האדם העובד המופיע על השטר בצורה של מילה נעלמת אם הם מתקשים בקשו מהם לנחש אותיות.

סדרת הדמויות, התשי"ט – 1959
נחשו מהי עבודתו של הדמות המופיעה על השטר



ח ק ל א י ת

החקלאות הייתה מקור פרנסה משמעותי באותה תקופה יחד עם ההתיישבות וחלק חשוב בהפיכתה של ישראל לעצמאית וגם החיילים עסקו בחקלאות.

החיילת מורכבת ממספר דמויות של חיילות והיא למעשה האישה הראשונה על השטר (אף שלא מדובר באישה אמיתית אלא בדמות מייצגת)

שאלה 3

סדרת הדמויות, התשי"ט – 1959
נחשו מהי עבודתו של הדמות המופיעה על השטר



Four red square buttons for a multiple-choice answer. The second button from the left contains the letter 'ע' (Ayin).

תשובה 3

סדרת הדמויות, התשי"ט – 1959
נחשו מהי עבודתו של הדמות המופיעה על השטר



מ ד ע ו

הייתה במדינה כבר אז התפתחות גם בתחומי המדע והמצאות פורצות דרך שיצאו מהמדינה הקטנה שלנו.

שאלה 4

סדרת האישים, התשכ"ט – 1969
באחד מהשטרות מופיעה דמותו של חוזה המדינה והאדם שפעל להקמתה – בנימין זאב הרצל, מצליחים לזהות מי הוא?



סדרה של אישים יהודיים חשובים שהיו חלק מהקמת המדינה ופיתוחים חשובים בעולם

תשובה 4

סדרת האישים, התשכ"ט – 1969
באחד מהשטרות מופיעה דמותו של חוזה המדינה והאדם שפעל להקמתה – בנימין זאב הרצל, מצליחים לזהות מי הוא?



שוחחו עם הילדים גם על פועלם של יתר הדמויות המופיעות בשאלה:

- ביאליק – שהיה איש רוח חשוב באותה התקופה – ראשון מימין
- חיים ויצמן – שהיה הנשיא הראשון של המדינה – ראשון משמאל
- אלברט איינשטיין שתבע את חותמו בפיתוח האטום – שני מימין
- הרצל – חוזה המדינה – שני משמאל והתשובה לשאלה

שאלה 5

על השטר מופיע ראש הממשלה הראשון של מדינת ישראל – דוד בן גוריון. בן גוריון התגורר באזור מיוחד בארץ אותו הוא ופולה אשתו בחרו ליישב, מהו אותו מקום שהיה מחובר אליו? ומה שם הישוב שהיה ממקימיו?



רמת הגולן - קצרין

הנגב - שדה בוקר

מרכז הארץ - תל אביב

הנגב - באר שבע

הדגימו לתלמידים כיצד על ידי שטרות ניתן לתת מקום למנהיגים ופועלים באמצעות דיוקנאות שלהם ומקומות החשובים להם ולמורשתם

תשובה 5



רמת הגולן - קצרין

הנגב - שדה בוקר

מרכז הארץ - תל אביב

הנגב - באר שבע

דוד בן גוריון ואשתו פולה נקברו גם באדמת הנגב וקברם ממוקם בתצפית מרהיבה על נופי הנגב ביישוב שדה בוקר.

הפנו את תשומת ליבם של התלמידים שגם צבע השטר הוא בצבעי המדבר



שאלה 6

על השטר בסכום הכי גבוהה שהונפק במדינת ישראל נמצא דיוקנה של גולדה מאיר- ראש הממשלה האישה הראשונה והיחידה (נכון ל-2023) שהייתה ראש ממשלת ישראל.
מה סכום השטר?

500

200

10000

1000

למדינת ישראל הייתה ראשת ממשלה אחת שהיא אישה נכון לשנת 2023 בתקופת גולדה מאיר הייתה מלחמת יום הכיפורים ותמונתה מתנוססת על השטר בעל הסכום הגבוהה ביותר שהונפק אי פעם.

תשובה 6



500

200

10000

1000

שים לב זהו הסכום הגבוהה ביותר אך לא בעל הערך הגבוהה ביותר יש להסביר לתלמידים כי המהדורה הזו היא אומנם שקל אבל השקל החדש אותו אנו מכירים היום הינו בעל ערך גבוהה יותר.

הפנו את תשומת ליבם של התלמידים שצבע השטר הוא זהוב (גולד) המזכיר את שמה של גולדה...

שאלו את התלמידים (בכיתות גבוהות יותר) – מדוע היה צריך שטרות עם סכומים גבוהים כל כך – כי באותה תקופה היתה אינפלציה והמחירים עלו מאוד....



המשך שאלה 6

לאחר המעבר ל"שקל חדש" עדכנו את הסכום על השטר של 10000 השקלים עליו הופיעה גולדה לסכום מעודכן על פי הערך של השקל החדש, מהו הסכום שעכשיו שווה השטר?

₪ 100

₪ 1,000

₪ 1

₪ 10

הסבירו לתלמידים כי השינוי נובע ממעבר משקל לשקל חדש ובא לידי ביטוי בהסרת 3 אפסים מסכום השטר.



תשובה 6

לאחר המעבר ל"שקל חדש" עדכנו את הסכום על השטר של 10000 השקלים עליו הופיעה גולדה לסכום מעודכן על פי הערך של השקל החדש, מהו הסכום שעכשיו שווה השטר?

₪ 100

₪ 1,000

₪ 1

₪ 10

הסבירו לתלמידים כי כל מעבר בין מטבעות גרם לערך של השטרות להשתנות.

תנו דוגמה:

אם שטר של שקל ישן היה בעל סכום מספרים גבוהה למשל של 5000 שקלים ובאמצעותו ניתן היה לקנות חלב וביצים כעת הסכום על השטר הוא סביב 5 שקלים חדשים אך ביום המעבר היה ניתן לקנות את אותם דברים בדיוק.

ככל שהמחירים הוסיפו לעלות (אינפלציה) יכלנו לקנות פחות סחורות באמצעות אותו השטר

למשל – ב – 5 ₪ היה ניתן לקנות חלב וביצים אך שהמחירים עלו היה ניתן לקנות באותו הסכום רק חלב.

מזהים את השטרות? אכן זה הכסף שלנו כיום
 הסדרה הזו היא סדרה מיוחדת ובה כל הדיוקנאות הם של אנשים מתחום עניין זהה.
 מהו תחום העניין?



בשטרות של ימינו ישנם דמויות של אישים חשובים ותחום הדעת שלהם זהה מי הם ומה הוא תחום הדעת?

מזהים את השטרות? אכן זה הכסף שלנו כיום
הסדרה הזו היא סדרה מיוחדת ובה כל הדיוקנאות הם של אנשים מתחום עניין זהה.
מהו תחום העניין?



מ ש ו ר ר י ם

הסדרה היא סדרת המשוררים ובה אישים חשובים שאפילו את חלק מיצירותיהם התלמידים מכירים

לאה גולדברג מחברת הספרים אורי כדורי, איה פלוטו, המפוזר מכפר אזר ודירה להשכיר גם צבע השטר של לאה גולדברג זהוב ומזכיר את שמה (גולדברג).
דיברנו על כך שהשטרות הם "כרטיס הביקור" של המדינה – ומשלבים בהם ערכים ומסרים המאפיינים את דמותה, אנשיה ותולדותיה של המדינה.

שאלו את התלמידים – אלו ערכים רצו להביע באמצעות סדרת המשוררים?

- שוויון מגדרי – לראשונה על השטרות שתי נשים ושני גברים (הסדר הוא לפי מועד הפטירה של הדמות מהראשון לאחרון שנפטר)
- עם הספר והרוח – משוררים מייצגים את הרוח והתרבות של מדינת ישראל - מדינת ישראל היא עם הספר.
- נגישות – לבעלי מוגבלויות כפי ששוחחנו בשיעור הקודם – סימנים לליקויי ראייה.

הנפקת מטבע הצצה אל מאחורי הקלעים

3



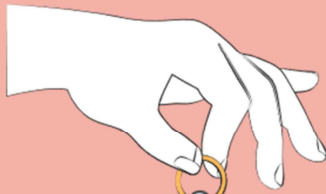
לחצו על התמונה לצפות בסרטון



נהלו דיון מקדים עם התלמידים על ייצור השטרות באמצעות השאלות המנחות הבאות:

- שאלו את התלמידים עמה לדעתם עולה לייצר שטר כסף? (בערך 1 ש"ח)
- שאלו אותם היכן מדפיסים את שטרות הכסף? (לא בישראל)
- שאלו מי קובע מי הדמויות שיהיו על השטרות? ספרו להם שיש ועד המיוחדת שמורכבת מאנשי מקצוע מכל חלקי העם ברשות שופט והיא ממליצה על הדמויות.
- שאלו מי מעצב את השטרות? בוחרים מעצב בתחרות.

צפו יחד בסרטו הנפקת המטבע ככל שנותר זמן...



4 סיכום

אז מה למדנו היום?

מהיום כשתסתכלו על כסף בכל מקום שתהיו בו תנסו לברר בדיוק כמו גברת מטב לכם על המקום בו אתם נמצאים? מה הסיפור שהכסף מנסה לספר



- (1) הכסף הוא סמל לריבונות ולאום
- (2) במעות הישראליות יש עקרון ייחודי – ישן מול חדש המסמל את המורשת ההיסטורית שלנו
- (3) על השטרות משולבות דמויות שהטמיעו את חותמן בתולדות עמנו
- (4) ייצור הכסף כולל שלבים שונים – תכנון, עיצוב, הדפסה, הפצה.

חזרו הביתה ושתפו את ההורים כיצד נוכל ללמוד על מקומות לפי כספים!

סכמו לתלמידים כי היום למדנו על הארץ שלנו ותקופות שונות בה על פי

אישים

מקומות

ואפילו על פי מטבעות קדומים

עודדו את התלמידים לחפש ולגלות כספים ממקומות שונים ומתקופות שונות ולחקור את עברו של המקום.

הפנו אותם לאינטרנט לחפש מידע נוסף על השטרות והדמויות שעליהם.



בונוס השטר ריק



ברוכים הבאים לממלכה שלכם!
צרו את השטר שהכי מתאים לכם/ לבית הספר שלכם.

ניתן לקיים את הפעילות הזו כפעילות אישית או כחלק מתחרות שטרות בית ספרית בקשו מהתלמידים על פי הבחירה של הנושא למעלה ליצור את השטר הכי יצירתי שמתאים להם.

ניתן גם לכוון לנושא מסוים שנלמד בביתה.
או לבקש שיניחו על השטר דמות שהם מזדהים עמה.
ניתן גם לערוך תערוכה מהעיצובים של הילדים.

